

Libri x in Canticum canticorum

90 Μὴ διὰ προφητῶν με μνηστευσάτω, φησίν, δι' ἑαυτοῦ δὲ ὁμιλησάτω κατ' αἴσθησιν πνευματικὴν· (δι' ἧς ὁ Ἰωάννης φησί· «καὶ αἱ χεῖρες ἡμῶν ἐψηλάφησαν περὶ τοῦ λόγου τῆς ζωῆς». Ταῦτα δὲ φησιν ὡς 91.30 τῶν προφητῶν εἰπόντων ἀκούσασα· «ἐπεθύμησεν ὁ βασιλεὺς τοῦ κάλλους σου», καὶ ἀλλαχοῦ· «ὄν τρόπον εὐφρανθήσεται νυμφίος ἐπὶ νύμφην, οὕτως εὐφρανθήσεται Κύριος ἐπὶ σοί».) 92 Ὅσακις δέ τι ζητοῦντες θεῖον δόγμα καταλαμβάνομεν, «καταπεφιλήσθαι ἀπὸ τοῦ στόματος» τοῦ νυμφίου νομίσωμεν· ἐν ὧσιν δὲ ἀποροῦμεν, ὑπολάβωμεν εὐχόμενοι λέγειν τό· «φιλησάτω με ἀπὸ φιλημάτων στόματος αὐτοῦ». 96 Πολλῶν ὄντων οἴνων ἐν τῇ γραφῇ κρείττωνων τε καὶ χειρόνων, νῦν τοῖς κρείττοσιν οἱ τοῦ νυμφίου «μαστοί» παρατίθενται· οὐ γὰρ ἂν τοῖς χείροσιν συνεκρίθησαν. Ἡ τοίνυν νύμφη πολλοῖς καὶ διαφόροις οἴνοις εὐφρανθεῖσα καὶ ἔχουσα παρασκευὴν εἰς τὸ δέξασθαι τοὺς κρείττονας τούτων τοῦ νυμφίου μαστοὺς τοῦτο φησι προτιμῶσα τούτους οἴνου τοῦ «ἐν νόμῳ τε καὶ προφήταις». 98 Ὅρα δέ, ὡς ἐπὶ μὲν τῆς εὐαγγελικῆς πολιτείας ὁσμὴν ἔφη· ἐπὶ τῆς νομικῆς λατρείας αὐτὰ τέθεικε τὰ ἀρώματα, δηλῶν ἐκείνης τὸ ὑπερέχον καὶ πνευματικόν, ταύτης δὲ τὸ πάχυ. 101 Τάχα προφητεὺς τοῦ ὀνόματος τοῦ Χριστοῦ τὴν τὸν κόσμον πληρώσασαν δύναμιν κατὰ τὴν αὐτοῦ παρουσίαν, ὥστε γενέσθαι κατὰ τὸν Παῦλον «οἷς μὲν ὁσμὴ ἐκ θανάτου εἰς θάνατον, οἷς δὲ ἐκ ζωῆς εἰς ζωὴν». Εἰ γὰρ πᾶσιν ἦν «εἰς ζωὴν», εἶπεν ἂν ἡ νύμφη· διὰ τοῦτο πάντες «ἠγάπησάν σε», ἀλλ' οὐ μόνον «αἱ νεάνιδες» «ὀσμημέραι ἀνανεούμεναι», καὶ «μὴ ἔχουσαι ῥυτίδα ἢ σπῖλον». «Ἐξεκενώθη» δέ, ὡς μηκέτι σιωπᾶσθαι κατακεκλεισμένον ἐν ἀπορρήτοις. 108 «Εἰσήγαγέ με ὁ βασιλεὺς εἰς τὸ ταμιεῖον αὐτοῦ». Ἦγουν «ἄδυτον» τὴν ἀξιέραστον λέγει ψυχὴν ἢ ἐκκλησίαν ἢ τὸ ἡγεμονικὸν τοῦ Χριστοῦ, εἰς ὃ Παῦλος εἰσελθὼν ἔφη· «ἡμεῖς δὲ νοῦν Χριστοῦ ἔχομεν, ἵνα εἴδωμεν τὰ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ χαρισθέντα ἡμῖν». Τίνα δὲ ταῦτα; Ἄ «ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε καὶ 109 οὐκ ἤκουσε καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη· ταῦτα γὰρ ἠτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν». Ἐν γὰρ «τῷ ταμιεῖῳ» τοῦ νυμφίου «πάντες οἱ θησαυροὶ τῆς σοφίας καὶ τῆς γνώσεως ἀπόκρυφοι». Αὕτη μὲν γὰρ ὡς προλαβοῦσα τὰς νεάνιδας εἰσήχθη καὶ «παρέστη ὡς βασίλισσα ἐκ δεξιῶν τοῦ βασιλέως ἐν ἱματισμῷ διαχρύσῳ» κατὰ τὸν Δαυΐδ· περὶ δὲ τῶν νεανίδων· «ἀπενεχθήσονται τῷ βασιλεῖ παρθένοι ὀπίσω αὐτῆς» καὶ τὰ ἐξῆς. 111 «Ἀγαπήσομεν μαστοὺς σου ὑπὲρ οἴνον». Ἦγουν, εἰ καὶ νῦν δι' ἀσθένειαν ὑπὲρ τοὺς σοὺς «μαστοὺς ἀγαπῶμεν», ὡς νυμφίε, «τὸν οἴνον», ὅταν βελτιωθῶμεν, «ὑπὲρ» τοῦτον αὐτοὺς «ἀγαπήσομεν». «Οἶνος» μὲν οὖν εὐφραίνων «νεάνιδας» τὰ νομικά, ἢ δὲ τελειότης τοῦ νυμφίου «μαστοί». Εἶτα εἰς ἀπολογία τοῦ μὴ ἤδη ἀγαπᾶν φησιν· «εὐθύτης ἠγάπησέ σε». Ἡμεῖς δὲ οὕτω τὰς ἑαυτῶν πορείας εὐθείας ἐποίησάμεθα. 126 «Σκοτισθεῖσάν» με τῇ ἁμαρτίᾳ Χριστὸς «παρεῖδε» διὰ τὴν ἀπιστίαν, ὃν «ἥλιον δικαιοσύνης» ἀναγορεύουσιν αἱ γραφαί. 128 Πρόσχετος δὲ καὶ τούτοις εἰς τὸν τόπον, ὅτι «ὁ ἥλιος» λευκὸς καὶ λαμπρὸς ὧν δοκεῖ τὴν αἰτίαν ἔχειν τοῦ «μελανοῦν», οὐ παρ' ἑαυτὸν, ἀλλὰ παρὰ τόν, ὡς ἀποδεδώκαμεν, «μελανούμενον». Οὕτω δὲ μήποτε καὶ «σκληρύνει Κύριος τὴν καρδίαν Φαραώ», τῆς αἰτίας τούτου οὔσης περὶ αὐτόν «κατοδυνῶντα τὴν τῶν Ἑβραίων ζωὴν ἐν τοῖς ἔργοις τοῖς σκληροῖς, τῷ πληρῷ καὶ τῇ πλινθείᾳ καὶ πᾶσι τοῖς ἔργοις», οὐχὶ τοῖς ἐν ὄρεσι καὶ βουνοῖς, ἀλλὰ «τοῖς ἐν τοῖς πεδίοις»· ὑλικὸς γάρ τις ἀπὸ τῆς ἑαυτοῦ κακίας γεγεννημένος καὶ κατὰ σάρκα κατὰ πάντα ζῶν, «πληρῷ» φίλος τυγχάνων βούλεται καὶ τοὺς Ἑβραίους πηλοποιεῖν τὸ ἡγεμονικὸν ἔχων οὐ καθαρὸν «πηλοῦ», ὅπερ ὡς πηλὸς ὑπὸ ἡλίου σκληρύνεται, 129 οὕτως ὑπὸ τῶν ἀγῶν τοῦ Θεοῦ ἐπισκοπουσῶν τὸν Ἰσραὴλ «ἐσκληρύνθη». Ὅτι δὲ τοιαῦτά ἐστιν ἐν τοῖς κατὰ τὸν τόπον καὶ οὐχ ἴστορίαν ψιλὴν πρόκειται ἀναγράφειν τῷ θεράποντι, δῆλον ἔσται τῷ

συνορῶντι ὅτι, ἡνίκα «κατεστέναξαν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ», οὔτε «ἀπὸ τῆς πλινθείας» οὔτε «ἀπὸ τοῦ πηλοῦ» οὔτε «ἀπὸ τῶν ἀχύρων κατεστένα ξαν», ἀλλ' «ἀπὸ τῶν ἔργων»· «καὶ ἀνέβη αὐτῶν ἡ βοή πρὸς Θεόν», οὐκ «ἀπὸ πηλοῦ», ἀλλὰ πάλιν «ἀπὸ τῶν ἔργων». Διὸ καὶ «εἰσήκουσε ὁ Θεὸς τῶν στεναγμῶν αὐτῶν»· οὐκ «εἰσακούων στεναγμοῦ» τῶν οὐκ «ἀπὸ ἔργων βῶντων» πρὸς αὐτόν, ἀλλ' «ἀπὸ πηλοῦ» καὶ τῶν γηίνων πράξεων. 130 «Υἱοὶ μητρὸς μου ἔμαχέσαντο ἐν ἐμοί· ἔθεντό με φυλάκισσαν ἐν ἀμπελῶσιν· ἀμπελῶνα ἐμόν οὐκ ἐφύλαξα». Ἦγουν οἱ διδάσκοντές με μαθηταὶ τοῦ Χριστοῦ, καθᾶραι με τῶν πρὸ τούτου βουλόμενοι πονηρῶν λογισμῶν καὶ τῶν συνεργούντων ταῦτα δαιμόνων, «ἔμαχέσαντο» τούτοις «ἐν ἐμοί τῆς αὐτῆς μοι μητρὸς ὄντες υἱοί»· «τῆς ἐλευθέρως» φημί· οἱ μὲν εἰς 131 «τὸ κατ' ἐκλογὴν χάριτος λεῖμμα» ἀναλαμβάνόμενοι, ἐγὼ δὲ «τὴν» κατὰ «τὴν ἄνω Ἱερουσαλήμ διαθήκην» λαβοῦσα καὶ «ἐξ ἐπαγγελίας ἀνα γεννωμένη». Οὐ πρότερον δὲ ταύτην «ἔθεντο φυλάκισσαν», εἶτα «ἔμα χέσαντο»· «μαχεσάμενοι» δὲ πρῶτον ἐπιτήδειαν ἐποίησαν τοῦ τεθῆναι «ἐν ἀμπελῶσιν εἰς φυλακὴν». Μωυσῆς δὲ οὗτος καὶ οἱ προφηταί, ὧν 132.30 ἕκαστος «ἀγρὸς ἦν πλήρης, ὃν εὐλόγησε Κύριος» καὶ «ἀμπελών» ἐν οἷς τις γενόμενος καὶ τὴν προτέραν ἕξιν ἑαυτοῦ μὴ τηρῶν ὡς «ἐκ Σοδόμων» ὑπάρχουσαν «ἀμπελῶνα» τῷ παρόντι κέχρηται λόγῳ. 141 Τὸ πολυθρύλητον δὲ παρ' Ἑλλήσιν ἐπίφθεγμα προεὶληπται παραδοθὲν τῷ σοφῷ Σολομῶνι, τό· «γνώθι σαυτόν». Καθ' ἣν ἀπειλεῖται νῦν ἡ ψυχὴ παρὰ τοῦ ἐράστου καὶ νυμφίου, εἰ μὴ τὸ δοθὲν αὐτῇ «κατ' εἰκόνα Θεοῦ» φησὶ 142 λάξει κάλλος, τὴν ἔνδοθεν ἐκβολὴν καὶ τὸ ἐν ἐσχάτοις τετάχθαι «τοὺς σκαιοὺς ἐρίφους» «ποιμαίνουσιν». «Ποιμανεῖς» δὲ αὐτοὺς «ἐπὶ τοῖς τῶν ποιμένων σκηνώμασι», ποτὲ μὲν τοῦδε, ποτὲ δὲ ἐκείνου, οἷα δὴ τις ἀλῆτις, μέχρι παιδευθεῖσα τῇ πείρᾳ πρὸς τὴν σεαυτῆς ἐπι στρέψεως γνῶσιν. Ἀρμόσει δὲ καὶ πρὸς τὴν ἐκκλησίαν ὁ λόγος. Γι 143 νῶσκει δὲ τις ἑαυτὸν εἰδῶς, εἰ ἀγαθὴν ἢ φαύλην ἔχει διάθεσιν καὶ εἰ πολὺ τῆς ὁδοῦ τῆς ἐπὶ τὴν ἀρετὴν ἀπολείπεται ἢ «τοῖς ἔμπροσθεν ἐπεκτείνεται τῶν ὀπισθεν ἐπιλανθανόμενος»· εἰ δὲ καὶ μήπω ἔλαβεν ἢ τετελείωται ἢ προσεγγίζει τοῖς ὀρίοις τοῦ κάλλους. Ἔργον δὲ καὶ 144 τὸ ἐφιστάνειν ἐκάστη πράξει, ὅπως γεγένηται λογισμῶ τε παντὶ καὶ λόγῳ. «Γυναϊκας» δὲ τὰς μὴ καθαρὰς μηδὲ ἀδιαφόρους ψυχὰς λέγει· 145 ἀμελοῦσα δὲ τῆς ἰδίας γνώσεως γένοιτο' ἂν «κλυδωνιζομένη καὶ περι φερομένη παντὶ ἀνέμῳ τῆς διδασκαλίας ἐν τῇ κυβεῖα τῶν ἀνθρώπων»· καὶ πανταχοῦ μᾶλλον ποιμαίνει τὰς ἰδίας «σκαιὰς ἐρίφους» ἢ παρὰ τῷ «καλῷ ποιμένι» λόγῳ. (Αὕτη δὲ προσηνὴς ὁ λόγος, εἰ καὶ μηδέπω, λοιπὸν ἤδη «ἐν γυναιξίν ἐστι καλὴ» συγκαταριθμουμένη τῇ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίᾳ καὶ τῶν ἐν αὐτῇ μικρῶν οὕσα καλλίων· αἱ γὰρ οὕτω λεγόμεναι τῆς ἐκκλησίας «γυναῖκες» τῶν ἐθνικῶν ψυχῶν ἀσυγ κρίτως ἀμείνους πορευομένων ὀπίσω τῶν ἐραστῶν τῶν ἀντικειμένων δυνάμεων «γυναικῶν» λεγομένων, ἀλλ' οὐ παρθένων. Πῶς γὰρ οὐκ ἀμείνων ἢ πρὸς τὸν κτίστην τὸν ἑαυτῆς ἀναβλέψασα; Ὁμοίον δὲ τὸ 146 «ἔξελθε» «τῷ παραδοθῆναι τῷ Σατανᾷ εἰς ὄλεθρον τῆς σαρκὸς» ἀφο ρισθέντα τῆς ἐκκλησίας μετὰ τό, καθάπερ ἔλεγε πρὸς τὰς νεάνιδας, «εἰσαχθῆναι παρὰ τοῦ βασιλέως εἰς τὸ ταμιεῖον αὐτοῦ».) 154 Ἀλλὰ καὶ «μέλη» Χριστοῦ, τῆς «ἐκκλησίας» νύμφης ὁ Παῦλος φησιν· ἥς οἰοεὶ πρόσωπον οἱ τῷ κάλλει τῶν λοιπῶν διαφέροντες, αἰσχρὸν οὐδὲν ἐννοοῦντες, 155 τὴν δὲ τῆς σωφροσύνης αὐτῇ καρποφοροῦντες αἰδῶ. Οἱ πρότερον ἴσως οὐκ ὄντες καλοὶ τοσοῦτον μετέβαλον, ὡς εἴρησθαι τῇ νύμφῃ· «τί ὠραιώθησαν αἱ σιαγόνες σου»· «μὴ ἔχοντες σπῖλον ἢ ρυτίδα». Τάχα δὲ καὶ τῷ τὸν ἕνα μόνον γινώσκειν Θεόν· καὶ «ἡ τρυγῶν» γὰρ ἐνὶ μόνῳ συνέρχεται. 161 Τότε δὲ οὐ πολὺς ἦν οὐδὲ κεχυμένος ὁ ἄργυρος, ὀλίγα δὲ ἦν ἐν ἀπορρήτῳ παρὰ προφητῶν λεγόμενα καὶ τῶν πάλαι σοφῶν. Ἐπιδημήσαντος δὲ τὰ ἐν τοῖς ἀβά 162 τοῖς τοῦ ναοῦ τεθεώρηται τῷ βλέποντι «τὸ καταπέτασμα» τὸ ἀληθινὸν «σχιζόμενον ἄνωθεν ἕως κάτω» ἐπὶ τῷ θεωρηθῆναι τὰ ἔνδον, ἐπὶ τὸ «ἀναπεσῶν κοιμηθεῖς ὡς λέων καὶ ὡς σκύμνος

ἐγερθῆ». –Καὶ μετὰ ταῦτα. Τότε γὰρ «οἱ σύμμορφοι γεγενημένοι τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ» παραλήφονται παρ' αὐτοῦ ἀνθ' «ὁμοιωμάτων» χρυσόν, πλη θυνθήσονται τῷ χρυσίῳ καὶ τῷ ἀργυρίῳ. 165 Τὴν γὰρ τοῦ νυμφίου, φησὶν, «ὄσμήν ἢ ἐμὴ νάρδος», ἐν ἧ αὐτὸν ἤλειψα, «δέδωκε». «Τῆ» γὰρ 166 ἑαυτῆς «νάρδω τοὺς πόδας ἀλείψασα τοῦ Ἰησοῦ καὶ ταῖς θριξίν ἀπο μάξασα» μεταπεποιημένην ἐκ «τῆς ὁσμῆς» τοῦ νυμφίου ταύτην ἀνέλα βεν· ἧς αἰσθανομένη φησὶν ἐπὶ «τὴν κεφαλὴν» ἐλθούσης· «ἢ ἐμὴ νάρδος ἔδωκέ μοι τὴν τοῦ νυμφίου ὄσμήν». Διόπερ ὡς ἀπὸ τῶν χρωτῶν Ἰησοῦ «τὴν οἰκίαν ὅλην ἐπλήρωσε» τῆς μαθητρίας «τὸ μύρον». 168 «Ἀπόδεσμος τῆς στακ τῆς ἀδελφιδοῦς μου ἐμοί, ἀνὰ μέσον τῶν μαστῶν μου ἀύλισθήσεται». Εἰποῦσα «τὴν νάρδον» τοῦ νυμφίου «δέδωκέ μοι τὴν ὄσμήν» νῦν φημι «τὸν ἀδελφιδόν μου» πνέειν «στακτῆς», οὐ διαχεομένης οὐδὲ ἔξω πνεούσης, ἀλλ' ἀποδεδεμένης καὶ πυκνότερον τὴν εὐωδίαν διδούσης. Ἀδελφὸν δὲ τὸν πρῶτον ἐσχηκυῖα λαὸν ἢ ἐξ ἔθνῶν ἐκκλησία, ἐπεὶ περ ἐξ αὐτοῦ «τὸ κατὰ σάρκα ἦν ὁ Χριστός», «υἷόν» κέκληκεν «ἀδελφοῦ» 169 τὸν νυμφίον. Τοῦ δὲ Ἀκύλα ἐκδεδωκότος «πατράδελφον» λεκτέον πατέρα εἶναι τῆς ἐξ ἔθνῶν ἐκκλησίας τὸν πάλαι λαόν, ἐπεὶ ἐκ τοῦ παρ' ἐκείνοις νόμου καὶ τῶν προφητῶν ἢ ἐν Θεῷ γένεσις καὶ ἢ ἐξ ἡμῶν εἰς εὐσέβειαν ὑπῆρξε προαγωγή. Τούτου τοίνυν οὕτως ἀπο δεδομένου τῆς νύμφης «πατὴρ ἀδελφός» ὁ σωτὴρ ὁμοίως ἐκείνοις «ὑπὸ νόμον γενόμενος». 174 Νῦν ἔοικε πρό τερον ἐνεωρακέναι τρανότερον τῷ τοῦ νυμφίου κάλλει ἢ νύμφη καὶ διὰ τῶν «περιστερῶν» αὐτῆς «ὀφθαλμῶν» αἰσθεσθαι τῆς ἐν τῷ κάλλει 175 τοῦ λόγου ὑπεροχῆς. Τάχα δὲ «κλίνην» κοινὴν ἑαυτῆς καὶ τοῦ νυμφίου τὸ σῶμα αἰνίττεται, ἐν ᾧ ἔτι οὔσα ἢ ψυχὴ ἀξιοῦται τῆς τοῦ λόγου κοινωνίας. Λέγει γοῦν Παῦλος· «τὰ σῶματα ὑμῶν μέλη Χριστοῦ ἐστί». Διὰ γὰρ τοῦ «ὑμῶν» τῆς νύμφης εἶναι λέγει τὸ σῶμα, διὰ δὲ τοῦ «μέλη Χριστοῦ» τοῦ νυμφίου. «Σύσκιον» δὲ φησι τὸν νυμφίον διὰ τὴν πυκνότητα τῶν ἐν τῷ λόγῳ καὶ τῆ σοφίᾳ θεωρημάτων. (Ἐὰν δὲ ἢ ἡ κοινὴ νύμφη ἀμφοῖν εὐθαλής, οὐδὲν θαυμαστὸν θείας δυνάμεως ἡγουμένης καὶ ἐπὶ τὸ σῶμα πᾶσαν τὴν διὰ τοῦ σώματος πρᾶξιν ἀγαθὴν δηλοῦσθαι.) 178 «Ἐγὼ ἄνθος τοῦ πεδίου, κρίνον τῶν κοιλάδων». «Ἄνθος» λέγει τὸ ὀδεῦον ἐπὶ τὸ γενέσθαι καρπός. Ἐν οὖν τῷ περιγεῖῳ τόπῳ «πεδίῳ» ῥηθέντι «ἄνθος» ἐστὶν ὁ νυμφίος λόγος, ὡς πρὸς τὰ μέλλοντα· «ὅταν γὰρ ἔλθῃ τὸ τέλειον», μεταβαλεῖ τὸ «ἄνθος» εἰς τὸ γενέσθαι καρπός. Καὶ ἐπεὶ μὴ πλέον χωροῦσι, οὗ ὡς «ἄνθος» λέγει, οἱ ἐπὶ γῆς, διὰ τοῦτο γέγονεν ὁ νυμφίος ὡς «ἄνθος τοῦ πεδίου». «Ἐαυτὸν» γὰρ «ἐκέκνωσε μορφὴν δούλου λαβῶν» πρὸς τὸ δυνηθῆναι «τὴν δόξαν» αὐτοῦ μετὰ ταῦτα «θεάσασθαι» 179 ἡμᾶς. Μήποτε δὲ τοῖς μὲν εὐγενεστέροις καὶ ὁμαλέσι «πεδίοις» ὄνο μαζομένοις «ἄνθος» ἐστί, τοῖς δὲ τούτων κατωτέροις καὶ κοιλοτέροις «κρίνον». Ταῦτα φήσας ὁ νυμφίος παραβάλλει «τὴν πλησίον» αὐτοῦ ἄλλαις «θυγατράσι», ταῖς λοιπαῖς ψυχαῖς, αἰτινές εἰσιν «ἄκανθαι» ταύτη παραβαλλόμεναι. Τοιαῦται δὲ αἱ μὴ «πλησίον» τοῦ νυμφίου ψυχαί, ἢ δὲ «πλησίον» «κρίνον ἐν μέσῳ» διαλάμπον αὐτῶν). «Ὡς μῆλον ἐν τοῖς ξύλοις τοῦ δρυμοῦ, οὕτως ἀδελφιδός μου ἀνὰ μέσον τῶν υἱῶν· ὑπὸ τὴν σκιὰν αὐτοῦ ἐπεθύμησα καὶ ἐκάθισα, καὶ ὁ καρπὸς αὐτοῦ γλυκὺς ἐν τῷ λάρυγγί μου.» Ἐπρεπε τῆ νύμφη τοῦ κάλλους ὅλη τοῦ νυμφίου γε 180 γεννημένη περὶ ἑαυτῆς μὲν λέγειν οὐδέν, πρὸς οἷς δὲ ὁ νυμφίος ἔφη περὶ ἑαυτοῦ, «μῆλω» παραβάλλειν αὐτόν, τοὺς παρ' αὐτὸν δὲ «υἱοὺς» «ξύλοις δρυμοῦ»· ὑπερβολῆ δὲ πόθου τὸ καὶ «σκιᾶς» ἐπιθυμεῖν τῆς αὐτοῦ καὶ παραπέμψαι τῷ βάθει τὴν τούτου ποιότητα. Ἔοικε δὲ ταῦτα λέγειν πρὸς «τὰς νεάνιδας» ὡς πρὸς «τοὺς ἐταίρους» ὁ νυμφίος τὰ πρῶτα. «Υἱοὺς» δὲ ἢ «τοὺς ἐταίρους» λέγει, οὐς παραθέσει τοῦ νυμφίου «ξύλοις ἀκάρποις» παρείκασεν, ἢ τοὺς ἀλλοτρίους αὐτοῦ. 181 «ὑπὸ σκιάν» δὲ «αὐτοῦ ἐπεθύμησέ» τε καθῆσθαι «καὶ κεκάθικεν». Λέγει καὶ Ἱερεμίας ἐν Θρήνοις· 182 «πνεῦμα πρὸ προσώπου ἡμῶν Χριστὸς κύριος συνελήφθη ἐν ταῖς διαφθοραῖς ἡμῶν, ᾧ εἶπομεν· ἐν τῇ σκιᾷ αὐτοῦ

ζησόμεθα ἐν τοῖς ἔθνεσι». Πῶς γὰρ οὐκ ἔμελλε ζωῆς ἡμῖν αἰτία «ἢ σκιὰ αὐτοῦ» γενέσθαι γενομένοις ἐλευθέροις «τῆς τοῦ νόμου σκιάς» («σκιὰν γὰρ εἶχεν ὁ νόμος τῶν μελλόντων ἀγαθῶν»), μηκέτι οὖσιν «ὑπὸ νόμον, ἀλλ' ὑπὸ χάριν»; εἰ καὶ νῦν ἐσμεν «ὑπὸ σκιάν» πολλῶ διαφέρουσιν· μετὰ τὸν 183 παρόντα γὰρ βίον οὐκέτι «δι' ἐσόπτρου» καὶ «ἐν αἰνίγματι», ἀλλὰ «πρὸ σωπον πρὸς πρόσωπον» τὴν ἀλήθειαν «θεωρήσομεν». Λέξει δὲ καὶ ἡ νύμφη· «ἕως οὗ διαυγήσῃ ἡ ἡμέρα καὶ κινηθῶσιν αἱ σκιαί». Ἔστι γὰρ «ὁ βίος» ἡμῶν ὡς «σκιά» καὶ «ἐν σκιά θανάτου» οἱ ἐξ ἔθνῶν «ἐκαθ' ἕζοντο» καὶ οἱ ἀπιστοῦντες ἔτι «καθέζονται». 184 «Εἰσαγάγετέ με εἰς οἶκον τοῦ οἴνου». Ταῦτα πρὸς τοὺς φίλους τοῦ νυμφίου φησί, τοὺς ἀγίους ἀγγέλους ἢ Ἀποστόλους τε καὶ προφήτας, μονονουχὶ λέγουσα· συγκεράσατέ με τῷ σώματι τοῦ Χριστοῦ. 191 «Στηρίσατέ με ἐν μύροις, στοιβάσατέ με ἐν μήλοις, ὅτι τετρωμένη ἀγάπης ἐγώ». Ὁ Σύμμαχος οὕτως ἐκδέδωκεν· «ἐπανακλίνατέ με οἰάνθη», τουτέστιν εὐώδεσι δέν 192 δροισι τοῖς καλὸν καρπὸν ποιοῦσιν ἀνθοῦντα, τῶν φαύλων λεγομένων δένδρων ἀκάρπων ἢ κακοκάρπων ὄντων. Τινὰ δὲ τῶν ἀντιγράφων ἔχει· «στηρίσατέ με ἐν ἀμύροις». Ὁ νοητέον ἢ πιστοὺς μὲν, οὐ μὴν ὡς χρηματίζειν «μέλη» «τῆς μὴ ἐχούσης σπῖλον ἢ ῥυτίδα», ἢ ἀλλοτρίους 193 τῆς πίστεως Χριστοῦ. Τὸ δὲ «στοιβάσατέ με ἐν μήλοις» σαφηνίζων ὁ Σύμμαχος· «περικυλίσατέ με μῆλα» εἶπε. Βούλεται γὰρ ἡ νύμφη ἐν πολλοῖς «περικυλιόμενοις» αὐτὴν «μήλοις» ἀναπαύεσθαι, 194 ἄτινα, οἶμαι, καρπὸς ἐστὶ «τοῦ μήλου ἐν τοῖς ξύλοις τοῦ δρυμοῦ», νυμφίου, ἵνα τῆς αὐτῶν μεταλάβῃ ποιότητος. «Τέτρωμαι γὰρ φίλτρῳ» φησί κατὰ Σύμμαχον, ἀπὸ «τοῦ ἐκλεκτοῦ βέλους» κατὰ τὸν Ἡσαίαν. 199 «Φωνὴ τοῦ ἀδελφιδοῦ μου». Τοῦτο τινες τοῖς προλαβοῦσιν ἀπέδωκαν, τὸ δὲ ἐβραϊκὸν ἐξ ἰδίας τάττει περικοπῆς. Καὶ δῆλόν ἐστιν, ὡς ἡ νύμφη διαλεγομένη «ταῖς θυγατράσιν Ἰερουσαλήμ» αἰφνίδιον αἰσθάνεται «τῆς» τοῦ νυμφίου «φωνῆς» διαλεγομένου τισίν, ὡς εἰκός· ἥς αἰσθανομένης «ἐπὶ τῶν ὀρῶν» καὶ «τῶν βουνῶν» τῶν παρακειμένων τῷ τόπῳ τῆς νύμφης διάλλεται ὡς μηδὲν ἀπάδειν «νεβρῶ». Εἶτα σπουδῆ τῇ περὶ τὴν νύμφην ἐγένετο πλησίον τοῦ οἴκου καὶ παρέστησεν «ὄπισθεν» αὐτοῦ. Εἶτα «πηδήσας» 200 μέχρι τῶν τοῦ οἴκου φθάνει «θυρίδων», ἐρωτικῶς ὡσπερ ἐθέλων εἰς αὐτὴν «παρακύψαι». Ἐγγὺς δὲ τῆς οἰκίας, ἔνθα ἡ νύμφη, «δίκτυα» πολλὰ ἐπ' ἐνέδρα τῆς νύμφης καὶ τῶν περὶ αὐτὴν ἐκπεπέταστα, ἅπερ «διακόψας» ὁ νυμφίος ὡς ἰσχυρότερος «διέκυψε δι'» αὐτῶν καὶ καλεῖ τὴν νύμφην «πλησίον ἐλθεῖν» παραθαυρόντων ἔργῳ «τῶν δικτύων» καταφρονεῖν ὡς ἤδη σχισθέντων καὶ τοῦ χαλεποῦ δι' αὐτῶν «παραδραμόντος» καιροῦ, ὃν «χειμῶνα» καλεῖ ἀνωφελῆ φέροντα καὶ σφοδρὸν «ὑετόν». Προτρέπεται δὲ καὶ διὰ τῶν καλῶν τοῦ παρόντος καιροῦ «ἄνθη» λέγων ὡς ἐν ἔαρι καὶ θεραπείαν «ἀμπέλων». «Τρυγόνος» τε «φωνὴν» καὶ «συκῆς ὀλύνθους» καὶ «κυπριζούσας ἀμπέλους» διαγράφει 201 καὶ τὸν, ἔνθα συναναπαύσεται, τόπον, ἔνθα γενομένην ἐβούλετο αὐτὴν ὄλω «προσώπῳ» τῷ νυμφίῳ φανῆναι καὶ «τῆς ἡδείας» αὐτῇ «παρέχειν ἀκοῦσαι φωνῆς». Ἡ καὶ «ὄρη» τοὺς προφήτας φησὶν ἀρτίους τῷ φρονήματι, τῶν ἀληθινῶν θεωρητάς. Οἶμαι δὲ καὶ τοὺς Ἀποστόλους, ἐπεὶ κατὰ γενεὰν ἡ σοφία εἰς ψυχὰς μεταβαίνει. «Ὅρη» δὲ, ἐπεὶ ἀνισχόντος ἡλίου πρῶτα καταλάμπονται, «βουνούς» δὲ τοὺς ἔλαττον χωρήσαντας τὴν τοῦ πνεύματος ἐπιφάνειαν. Λέγοις δ' ἂν καὶ «ὄρη» τὰ ἐν νόμῳ νοήματα, «βουνούς» δὲ τὸ τῶν λοιπῶν προφητῶν. Ἡ καὶ ὁ θεωρήσας τὸν ἐν καινῇ διαθήκῃ λόγον βλέπει τὸν «ἐπὶ τὰ ὄρη πηδῶντα», «ἐπὶ» δὲ «τοὺς βουνούς διαλλόμενον» τὸν ἐν τῷ παλαιῷ γράμματι. «Νεβρῶ» δὲ «ἐλάφων» ὁ νυμφίος ἀπέικασται, οὐ μόνον ὡς ἀναλίσκων τοὺς ὄφεις, ἀλλ' ὅτι καὶ 202 «παιδίον ἐγεννήθη ἡμῖν υἱὸς καὶ ἐδόθη ἡμῖν» καὶ ὅτι «ἐταπεινώσεν ἑαυτόν»· ἡ γὰρ ἂν «ἐλαφος» ὑπῆρχε τελεία. 220.30 «Ἀνάστα», φησὶν, ἀπὸ τῶν αἰσθητῶν πρὸς τὰ νοητά, ἵνα συνῆ μὲν δι' ὧν αὐτὰ θεωρεῖς. 221 «Ὁ γὰρ χειμῶν παρήλθεν, ὁ ὑετὸς ἀπῆλθεν». Εἴπομεν ἂν

«ύετὸν» γεγονέναι τὸν πρὸ τῆς ἐπιδημίας «καιρὸν τοῦ Θεοῦ ἐντειλαμένου ταῖς νεφέλαις ὕειν» τὸν νομικὸν καὶ προφητικὸν λόγον, πεπαῦσθαι δὲ τοῦτον, ἐπειδὴ «ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται ἕως Ἰωάννου» ἔαρ δὲ καὶ θέρος μετὰ τὴν ἐπιδημίαν, ὅτε μηκέτι «ύετῶν» χρεῖα, ὅτε «τὰ» διὰ Χριστὸν «ἄνθη ὥφθη ἐν τῇ γῆ». Καὶ ἀπὸ τῆς ἐπιδημίας αὐτοῦ «ἡ συκῆ» οὐκ ἐκκόπτεται, ἄκαρπος ἐν τῷ προτέρῳ γενομένη καιρῷ· νυνὶ γὰρ «ὀλύνθους ἐξήνεγκε» καὶ «κυπρίζουσιν αἱ ἄμπελοι». Διὸ φησιν ἐν τῶν κλημάτων· «Χριστοῦ εὐωδία ἐσμὲν τῷ Θεῷ». 224 «Τομῆς καιρὸς» ὁ τῆς τῶν περιττῶν ἀποθέσεως. «Φωνὴ τῆς τρυγόνος». Ἦ καὶ «τρυγόνος» λέγει «τῆς ἀπορρήτου καὶ ἀγνώστου σοφίας»· φιλέρημον γὰρ τὸ ζῶον Ἦς «ἡ φωνὴ ἀκούεται» τοῖς ἔτι γήινον σῶμα περικειμένοις. 226 οὗτος (σχ. καιρὸς) δὲ ἐστὶν ὁ τῆς αὐτοῦ παρουσίας, ἐν ᾧ δεῖ τὰ σωματικὰ τοῦ νόμου καὶ τῆς ἐν τοῖς προφήταις ἱστορίας περιπεφυκότα τοῖς πνευματικοῖς περιτέμνεσθαι καὶ μεῖναι τὰ κρείττονα. «Καιρὸς» δὲ πάλιν καὶ τῆς τῶν ἁμαρτημάτων ἐκκοπῆς καὶ ἀφέσεως «διὰ λουτροῦ παλιγγενεσίας». 230 Βούλεται τὴν ψυχὴν ὑπερβῆναι τὰ αἰσθητὰ· ὡσεὶ πόλεως δὲ τεῖχος καὶ «προτειχίσμα» τὸν αἰσθητὸν κόσμον καλεῖ. Δεῖ οὖν τὴν τῷ λόγῳ κοινωνήσουσιν ψυχὴν 231 «ἐν σκέπη τῆς πέτρας», οὐ μόνον ἔξω τοῦ τεύχους τῆς πόλεως, ἀλλὰ καὶ «τοῦ προτειχίσματος» γενέσθαι· ὡς πλησίον γενομένην «ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ τὴν δόξαν Κυρίου κατοπτρίζεσθαι» πειθομένην τῷ λέγοντι· «δεῖξόν μοι τὴν ὄψιν σου». Ἐπιθυμεῖ δὲ καὶ διαλεγο 232 μένης ἀκούσαι «τὴν φωνήν», ὡς «ἠδεῖαν» θαυμάζων. «Προτειχίσμα» δὲ 233 ἐστὶν, ὅπερ Ἡσαΐας «περίτειχος» ὀνομάζει λέγων· «θήσει τεῖχος καὶ περίτειχος». Βούλεται τοίνυν τῶν σωματικῶν ἐξελθοῦσαν οὐ μόνον ἐν τῷ «τείχει» γενέσθαι–ὅπερ εἶναι τὸν περὶ τοῦ κόσμου λόγον νομίζω–, ἀλλὰ καὶ «ἐχόμενα τοῦ προτειχίσματος», ὅς λόγος μὲν ἐστὶ τελευταῖος τῶν σωματικῶν, ἀρχὴ δὲ τῶν ἀσωμάτων. 235 Ταῦτα τοῖς φίλοις ὁ νυμφίος ἦτοι ἀγγέλους ἢ ἀνδράσιν ἀγίοις, ὅσοι τῆς ἐκκλησίας διδάσκαλοι. Ὑπὲρ σωτηρίας δὲ «τῶν ἀμπελώνων» ἢ προτροπή, ἵνα τῶν πανούργων συλλαμβανομένων δυνάμεων, αἱ διαφθείρουσι τὴν ἀρχὴν τῆς ἐκφύσεως τοῦ καρποῦ, δυνηθῶσιν «αἱ ἄμπελοι» προκόψαι ἀπὸ τοῦ «κυπρίζειν» μέχρι τῆς τοῦ καρποῦ τελειώσεως, ὑπὸ τοῦ Θεοῦ 236 γεωργουμένοι, διὰ δὲ τὸ αὐτεξούσιον δυνάμεναι ἐνέγκαι καρπὸν τε 237 καὶ μῆ. Ἦ τάχα καὶ ἄνθρωποι «ἀλώπεκες» τινες, δι' ἑτεροδόξου δριμύτητος ἐμποδίζοντες τοῖς ἀρξαμένοις τρέχειν καλῶς· 240 οὓς ἔτι «μικροὺς» ὄντας βούλεται «συλληφθῆναι», πρὶν ἐπὶ πλεον ἄσεβειας προκόψωσιν. Μέγας γὰρ «ἀλώπηξ» γενόμενος ἐκείνοις μὲν ἀνάλωτος, ὑπὸ μόνου δὲ τοῦ νυμφίου θηρεύεται· ἀρχόμενοι γὰρ ἐνεργεῖν τὰ χεῖ 241 ρονα καὶ τοῖς φίλοις εὐάλωτοι. Λέγοι δ' ἂν καὶ «μικροὺς ἀμπελώνας»· οὐ δύνανται γὰρ κατὰ τῶν μεγάλων «ἀλώπεκες».